Taalontwikkeling is een gedeelde verantwoordelijkheid van instelling, docent en student. Voor de juiste aanpak gelden drie randvoorwaarden: een structureel verankerd beleid, taalontwikkelende didactiek en een ondersteunend leerklimaat. Zo benader je taal niet als een potentieel tekort, maar als een groeikans.

Bouwen aan een krachtige leeromgeving

Voorwaarden voor kwaliteitsvolle taalcoaching in het hoger onderwijs

An De Moor, Riet Vanhoutte & Hari Prasad Sacré

Odisee, Brussel

In Vlaanderen en Brussel staat taalcompetentie vandaag hoog op de onderwijs- en beleidsagenda. Initiatieven zoals 'Ieder kind taalheld' van minister Zuhal Demir en het 'ToTaalplan Nederlands' van minister Cieltje Van Achter vertrekken vanuit de overtuiging dat taal een cruciale hefboom vormt voor leren, participatie en onderwijskansen. Die uitdaging stopt evenwel niet aan de poort van het hoger onderwijs; ook studenten in professionele en academische bacheloropleidingen zien zich geconfronteerd met de complexe eisen van academische geletterdheid. Dit gaat over het vermogen om taal doelgericht en kritisch in te zetten om te leren, kennis te ontwikkelen en te communiceren binnen de verschillende contexten, disciplines en genres van het hoger onderwijs.

Tegen die achtergrond ontwikkelde Odisee-hogeschool vanaf 2009 een geïntegreerd talenbeleid dat gericht is op het versterken van de taalvaardigheid van alle studenten en de aanpak van talige uitdagingen die studiesucces belemmeren. Hiervoor hebben we onderzoek uitgevoerd naar de correlatie tussen taalvaardigheid en studiesucces op basis van een analyse van de taalscreeningsresultaten van 8052 eerstejaarsstudenten (De Moor & Colpaert, 2019).
De complexe uitdagingen in een superdiverse onderwijscontext – in het bijzonder in Brussel – tonen tegelijkertijd aan dat talige diversiteit een structureel kenmerk is van de studentenpopulatie. Om deze realiteit te omarmen en pedagogisch te benutten, bouwden we in Odisee-hogeschool ook een positief meertalenbeleid uit, met waardering voor de meertaligheid van onze studenten en versterking van hun beheersing van het Nederlands als instructietaal. Het beleid groeit sinds die start systematisch verder en is intussen stevig ingebed in het onderwijs en de kwaliteitszorg.

Belangrijke hindernis

Om studie-uitval als gevolg van onvoldoende academische taalvaardigheid te vermijden, zet Odisee-hogeschool sterk in op een institutioneel talenbeleid. Onderzoek toont immers aan dat taal een belangrijke hindernis kan zijn voor studenten (De Moor & Colpaert, 2019). Om dit risico op uitval vroegtijdig te detecteren en gepaste ondersteuningstrajecten te organiseren, hebben we een instellingsbreed talenbeleidsplan ontwikkeld. Dit omvat onder meer diverse taalondersteuningsinitiatieven voor studenten,

> **Taal vormt een cruciale hefboom voor leren, participatie en onderwijskansen**

professionaliseringsinitiatieven voor docenten, leerlijnen rond taalvaardigheid en een digitaal taalleerplatform. Vanaf het academiejaar 2026-2027 hebben we bovendien in alle opleidingen structurele taalondersteuningsmaatregelen ingebed in het curriculum en kunnen studenten een beroep doen op een taalcoach. Door gericht ondersteuning aan te bieden aan studenten met een lage score op de taalscreening, wil Odisee de kansen van die profielen op studiesucces vergroten.
Om deze brede beleidsambities duurzaam in de onderwijspraktijk te verankeren, heeft Odisee een organisatiestructuur uitgebouwd die talenbeleid op alle niveaus ondersteunt. Een centrale rol is daarin weggelegd voor de stuurgroep talenbeleid, die bestaat uit een ankerpersoon taal per opleiding of cluster en expert-taalcoaches, onder het voorzitterschap van de talenbeleidcoördinator. Vier keer per jaar bespreekt deze stuurgroep actuele talige uitdagingen in het hoger onderwijs en formuleert ze aanbevelingen die opleidingen ondersteunen bij hun beleidskeuzes. Elke opleiding bepaalt jaarlijks drie actiepunten of operationele doelstellingen die inspelen op de eigen noden en aansluiten bij de adviezen van de stuurgroep.
Het directiecomité neemt hiervan akte, wat de betrokkenheid en het eigenaarschap binnen de opleidingsteams versterkt. Deze werkwijze illustreert hoe een doeltreffend talenbeleid steunt op een wisselwerking tussen centrale beleidssturing, kwaliteitsbewaking en lokale verantwoordelijkheid, en dus top-down- en bottom-updynamieken combineert.

Het einddoel is een sterk talenbeleid dat Nederlandse taalvaardigheid op hoog niveau centraal stelt als voorwaarde voor studiesucces en gelijke kansen, en dat inzet op meertaligheid. Het uitgangspunt is dat we professioneel taalvaardige beroepsoefenaars laten afstuderen. De keuze daarbij is voor een talenbeleid dat niet enkel inzet op taalscreening en -ondersteuning van studenten, maar ook op professionalisering tot taalbewuste docenten en op de integratie van taalaandacht in de curricula. Als we dit vervolgens koppelen aan de vaststelling dat meer studenten met diversiteitskenmerken lagere scores halen op de taalscreenings, wordt duidelijk dat een consequent en doorgedreven talenbeleid een belangrijke (maatschappelijke) hefboomfunctie kan vervullen. Taal biedt immers niet enkel toegang tot kennis, maar is ook de sleutel tot het uitbouwen van academische competenties en sociale netwerken.

Taalcoaching is daardoor meer dan individuele remediëring van taalproblemen

Studenten motiveren

Tegelijkertijd stellen we vast dat elementgerichte taalondersteuning, die enkel inzet op spelling en grammatica en voorbijgaat aan de noodzakelijke koppeling met vakinhoud, studenten niet motiveert. Ondanks toenemende evidentie voor de positieve impact van taalondersteuning op studiesucces (Hu & Trenkic, 2021; Kuiken & Vedder, 2021) ontbreekt in de bestaande literatuur een systematische synthese van de pedagogische randvoorwaarden die effectieve taalcoaching in het hoger onderwijs ondersteunen.
Daarom hebben we een evidence-informed literatuuronderzoek opgezet met als centrale onderzoeksvraag: 'Welke pedagogische randvoorwaarden voor taalcoaching Nederlands in het hoger onderwijs worden beschreven in de Nederlandstalige literatuur?' De keuze voor Nederlandstalige publicaties vloeit voort uit de gedeelde taal- en onderwijscontext van Vlaanderen, Brussel en Nederland, waar vergelijkbare vraagstukken rond academische geletterdheid en taalcoaching aanleiding hebben gegeven tot een eigen onderzoeks- en praktijktraditie. Door deze kennisbasis samen te brengen willen we een referentiekader bieden dat rechtstreeks aansluit bij de onderwijspraktijk van Nederlandstalige hogeronderwijsinstellingen.

De Nederlandstalige literatuur over taalontwikkeling in het hoger onderwijs beschrijft taalcoaching niet als een geïsoleerde ondersteuningsmaatregel, maar als onderdeel van een bredere onderwijsvisie. Studenten ontwikkelen hun academische taalvaardigheid immers niet uitsluitend tijdens individuele taalcoachingsgesprekken, maar ook binnen de institutionele context waarin zij leren, de didactische aanpak die docenten hanteren en de relaties die zij met docenten en het werkveld opbouwen.
Onderzoek in het Nederlandstalige taalgebied wijst er ook op dat dat effectieve taalcoaching in het hoger onderwijs steunt op drie complementaire groepen van pedagogische randvoorwaarden:

- structurele randvoorwaarden: een structureel verankerd talenbeleid als onderdeel van onderwijskwaliteit;
- didactische randvoorwaarden: taal leren via vakonderwijs;
- relationele randvoorwaarden: een ondersteunend en ambitieus leerklimaat, met een 'warm-strenge' pedagogische relatie tussen docent en student.

Taalcoaching is daardoor meer dan individuele remediëring van taalproblemen. Ze maakt deel uit van een geïntegreerde onderwijsvisie waarin we taalontwikkeling beschouwen als een gedeelde verantwoordelijkheid van de instelling, de docent en de student.

Structurele randvoorwaarden

Een eerste randvoorwaarde betreft de structurele verankering van taalversterkende initiatieven binnen het hoger onderwijs. Talenbeleid mogen we niet opvatten als een tijdelijk project of een reeks losstaande interventies, maar als duurzaam onderdeel van de kwaliteitszorg van een onderwijsinstelling. Taalontwikkeling geldt daarbij als een gedeelde verantwoordelijkheid van opleidingen, docenten, beleidsmakers en ondersteunende diensten. Een effectief talenbeleid vereist dan ook een institutionele visie waarin de instelling taal integraal verbindt met andere beleidsaccenten zoals inclusie, kansengelijkheid, academische geletterdheid en studiesucces.

Systematisch inbedden

Idealiter bedden instellingen hun taalontwikkelende initiatieven systematisch in in de opleiding via communicatieleerlijnen, afgestemde taalverwachtingen en structurele ondersteuning. De literatuur wijst erop dat studenten niet vanzelf de academische taalvaardigheden verwerven die nodig zijn om complexe teksten te verwerken, professionele rapporten te schrijven of deel te nemen aan academische discussies. Vanhooren en Wulftange (2022) benadrukken dat studenten tijdens hun opleiding kansen moeten krijgen om hun taalcompetentie te versterken. Daarom is het noodzakelijk om gedurende de volledige opleiding taaldoelen te benoemen, op te bouwen en op elkaar af te stemmen. Ook organisatorische randvoorwaarden, zoals voldoende financiering, de aanwezigheid van een talenbeleidcoördinator en samenwerking tussen vakdocenten en taalexperten dragen bij aan een duurzaam talenbeleid.

Monitoring

Een tweede belangrijk aspect van structurele verankering is monitoring. Onderzoek toont aan dat aannames over het taalniveau van instromende studenten niet altijd overeenkomen met de werkelijkheid. Ook studenten die hun volledige vooropleiding in het Nederlands hebben gevolgd, beschikken niet automatisch over voldoende academische taalvaardigheid – zeker niet in Brussel, waar het lerarentekort nog problematischer is dan in Vlaanderen. Systematische screening en opvolging van taalcompetenties zijn daarom vereist. Monitoring heeft hierbij vooral een diagnostische functie: ze maakt het mogelijk om talige uitdagingen vroegtijdig te detecteren en gerichte ondersteuning aan te bieden om studievertraging of uitval te voorkomen. Taaltoetsen, tussentijdse evaluaties en analyses van studieresultaten kunnen instellingen helpen om hun talenbeleid evidence-informed vorm te geven.

Voortdurende professionalisering

Daarnaast stellen we het belang van voortdurende professionalisering van docenten vast. Hoewel veel docenten het belang van taalontwikkeling erkennen, beschikken zij niet altijd over voldoende tijd of expertise om taalgerichte

Centraal staat het idee dat taalverwerving en kennisontwikkeling hand in hand gaan

didactiek te integreren in hun dagelijkse lespraktijk. Professionaliseringstrajecten, intervisie en teamleren rond taalbewust of taalontwikkelend lesgeven kunnen docenten ondersteunen bij het expliciteren van taalverwachtingen, het ontwerpen van taalversterkende lessen en opdrachten, en het geven van kwaliteitsvolle taalfeedback. Structurele aandacht voor professionalisering zorgt er bijgevolg voor dat taalontwikkeling niet enkel een opdracht is voor gespecialiseerde taalcoaches, maar volledig wordt geïntegreerd in het dagelijkse onderwijs als didactiek voor een meertalig publiek.

Didactische randvoorwaarden

Uit het voorgaande volgt logischerwijze het belang van die taalontwikkelende didactiek. Centraal staat hierbij de overtuiging dat taalverwerving en kennisontwikkeling hand in hand gaan. Studenten leren niet eerst de taal om vervolgens de vakinhoud te begrijpen; beide processen verlopen gelijktijdig, want taal- en vakdoelen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo moet elke student, ongeacht de richting, het vakjargon beheersen om te kunnen afstuderen als beginnende beroepsbeoefenaar. Daarom moeten opleidingen taalontwikkeling integreren in elke lespraktijk en niet uitsluitend laten plaatsvinden in aparte taalmodules of remediërende trajecten.

Taaldoelen formuleren

Een eerste didactische voorwaarde is het expliciteren van taaldoelen en evaluatiecriteria. Studenten ervaren vaak moeilijkheden omdat de talige verwachtingen van een opdracht impliciet blijven, als een soort verborgen curriculum. Docenten weten welke terminologie, argumentatiestructuren of academische conventies ze van studenten verwachten, maar studenten beschikken niet altijd over die academische kennispraktijken. Door taaldoelen expliciet te formuleren en beoordelingscriteria transparant te maken, krijgen studenten meer inzicht in wat de opleiding van hen verwacht. Zo leren ze de praktijken kennen en toepassen waarmee ze binnen een opleiding en vakgebied kennis lezen, verwerken, opbouwen, beargumenteren en delen. Instrumenten zoals voorbeeldteksten, checklists en kijkwijzers kunnen deze

verwachtingen verder verduidelijken en het leerproces ondersteunen.

Gerichte ondersteuning
Een tweede didactische randvoorwaarde is het gebruik van interactieve werkvormen en gerichte *scaffolding*[1]. Deze term verwijst naar tijdelijke ondersteuning die studenten helpt om complexere taal- en leertaken succesvol uit te voeren. Die ondersteuning kun je vooraf plannen, bijvoorbeeld door schrijfschema's, woordenschatsteun of stappenplannen aan te bieden. Een belangrijk deel van de ondersteuning gebeurt idealiter spontaan tijdens onderwijsinteracties. Deze vorm van responsief lesgeven werkt sterk taalontwikkelend: studenten gaan in dialoog met de lesgever en elkaar, en worden zo uitgedaagd om hun denken in taal om te zetten. Activerende werkvormen zoals denk-duo-deel[2], groepsdiscussies, schrijfoefeningen en peerfeedback stimuleren studenten tot actieve taalproductie, waardoor ze hun begrip van de leerstof verdiepen. De literatuur benadrukt dat dergelijke interacties inderdaad niet alleen bijdragen aan taalontwikkeling, maar ook aan een beter begrip van de vakinhoud.

Contextgericht onderwijs
Daarnaast blijkt contextgericht onderwijs essentieel voor taalontwikkeling. Studenten leren vaktaal gemakkelijker wanneer een opleiding nieuwe begrippen koppelt aan authentieke situaties en beroepsgerichte contexten. Een contextrijke leeromgeving maakt zichtbaar waarom bepaalde kennis en vaardigheden relevant zijn en bevordert daardoor de motivatie. Wanneer je taal en vakinhoud functioneel en geïntegreerd aanbiedt, kunnen studenten tegelijkertijd hun inhoudelijke kennis en hun academische taalvaardigheid versterken. Hierdoor ontstaat een leeromgeving waarin zij taal niet ervaren als een afzonderlijk leerdoel, maar als een betekenisvol instrument om kennis op te bouwen en te communiceren.

Formatief handelen
Tot slot onderstrepen verschillende studies in ons literatuuronderzoek het belang van formatief leren en gerichte feedback. Studenten ontwikkelen hun taalvaardigheid door te oefenen, fouten te analyseren en hun werk bij te sturen. Formatief handelen of 'evalueren om te leren' biedt hiervoor de nodige ruimte. Constructieve feedback, mogelijkheden tot herschrijven en reflectie op het eigen leerproces stimuleren duurzame taalontwikkeling. Vooral cyclische feedbackprocessen, waarbij studenten meerdere keren aan eenzelfde schrijf- of spreektaak werken, blijken effectief te zijn voor de ontwikkeling van academische taalvaardigheden en zelfvertrouwen.

Relationele randvoorwaarden

Een derde groep randvoorwaarden heeft betrekking op de relationele dimensie van taalcoaching. De manier waarop docenten en studenten met elkaar omgaan en de overtuigingen die zij hebben over taal en leren, blijken een belangrijke invloed uit te oefenen op studiesucces. Taalontwikkeling vindt immers plaats binnen een sociale context waarin verwachtingen, feedback en vertrouwen een wezenlijke rol spelen.

Taal als voorwaarde
Een eerste relationele voorwaarde is het erkennen van taal als een fundamentele voorwaarde voor leren. De literatuur laat zien dat docenten die taal beschouwen als een integraal onderdeel het leren van een vak, meer aandacht besteden aan begripsvorming, vakspecifieke terminologie en academische communicatie. Een taalbewuste houding helpt studenten om de samenhang tussen taal en vakinhoud te zien. Deze brede vakgerichte visie maakt taal tot leerinstrument en versterkt het academisch zelfbeeld van studenten. Bovendien worden impliciete verwachtingen explicieter, wat vooral belangrijk is voor eerstejaarsstudenten die nog zoekende zijn naar de normen en conventies van het hoger onderwijs.

Hoge verwachtingen
Daarnaast benadrukken onderzoekers het belang van hoge verwachtingen. Taalontwikkelend onderwijs vertrekt vanuit de overtuiging dat alle studenten complexe leerinhouden aankunnen wanneer zij voldoende ondersteuning krijgen. Hoge verwachtingen uitspreken betekent niet dat studenten zonder hulp moeten functioneren, maar wel dat docenten vertrouwen hebben in hun groeipotentieel. Een dergelijke groeigerichte houding stimuleert studenten om actief deel te nemen, risico's te nemen in hun taalgebruik en zich verder te ontwikkelen. Taalcoaching krijgt hierdoor een emancipe-rende functie die niet focust op tekorten, maar op mogelijkheden tot ontwikkeling. Daarom spreken wij ook niet van een 'taalremediëringstraject', omdat dit uitgaat van deficitdenken, maar van 'taalcoaching' of 'taalondersteuning'.

Warm-strenge aanpak
Ten slotte wijst de literatuur op het belang van een 'warm-strenge' pedagogische aanpak. Effectieve taalontwikkeling vereist een leeromgeving waarin studenten zich veilig voelen om vragen te stellen, fouten te maken en nieuwe taalvormen uit te proberen. Tegelijk hebben zij nood aan duidelijke verwachtingen, concrete afspraken en gerichte feedback. Met een combinatie van betrokkenheid en duidelijkheid kun je studenten zowel ondersteunen als uitdagen. Binnen een dergelijke pedagogische relatie ontstaat een klimaat waarin zij taalontwikkeling niet ervaren als een beoordeling van tekortkomingen, maar als een gezamenlijk leerproces gericht op groei en academisch succes.

Taal als groeikans

Taalvaardigheid is een belangrijke hefboom voor studiesucces, professionele ontwikkeling en maatschappelijke participatie. Ons literatuuronderzoek toont aan dat je effectieve taalcoaching in het hoger onderwijs niet kunt herleiden

tot individuele remediëring, maar dat deze steunt op drie samenhangende randvoorwaarden: een structureel verankerd talenbeleid, taalontwikkelende didactiek en een ondersteunend leerklimaat.
In Odisee-hogeschool vertalen we deze inzichten in een geïntegreerd talenbeleid dat taalscreening, taalondersteuning, docentprofessionalisering en curriculumontwikkeling met elkaar verbindt. Door taalnoden vroegtijdig te detecteren, taalbewust lesgeven te stimuleren en taalontwikkeling te integreren in het vakonderwijs, versterken we de academische taalcompetenties van studenten én hun kansen om succesvol af te studeren. Zo benaderen we taal niet als een potentieel tekort, maar als een groeikans en een hefboom voor gelijke onderwijskansen.

Het is essentieel om talenbeleid structureel te verankeren in kwaliteitszorg, curricula en docentprofessionalisering. Taalondersteuning mag daarbij niet beperkt blijven tot remediëring, maar moet deel uitmaken van regulier onderwijs voor alle studenten. En dat geldt niet alleen voor het hoger onderwijs; ook voor het leerplichtonderwijs ligt de uitdaging in het creëren van taalrijke leeromgevingen waarin alle leraren bijdragen aan taalontwikkeling en hoge verwachtingen combineren met gerichte ondersteuning.
De belangrijkste boodschap is helder: investeren in taal is investeren in toekomstkansen. Wanneer onderwijsinstellingen consequent inzetten op taalontwikkeling, vergroten zij niet alleen de slaagkansen voor hun studenten, maar ook de mogelijkheden om als competente professionals en actieve burgers hun plaats in de samenleving op te nemen.

An De Moor
is talenbeleidcoördinator en taaldocent aan Odisee-hogeschool en KU Leuven campus Brussel
Riet Vanhoutte
is taalcoach Nederlands en docent Engels aan Odisee-hogeschool
Hari Prasad Sacré
is postdoctoraal onderzoeker in de pedagogische wetenschappen aan Universiteit Gent en beleidsmedewerker onderwijskwaliteit aan Odisee-hogeschool

Dit artikel is gebaseerd op praktijkonderzoek aan Odisee-hogeschool door Hari Prasad Sacré, An De Moor en Riet Vanhoutte. Om de theoretische inzichten uit de literatuurstudie te toetsen aan de praktijk, worden de geïdentificeerde randvoorwaarden momenteel vergeleken en aangevuld met de resultaten van een lopende studentenbevraging.

Literatuur

Berings, D., Colpaert, T. & Koopmans, B. (2007). *Predictoren van het studierendement in Handelswetenschappen en Handelsingenieur* (HUB Research Paper 2007/36). Hogeschool-Universiteit Brussel, faculteit Economie en Management.
De Moor, A. & Colpaert, T. (2019). Taal telt. Ook bij Odisee-studenten. In: *Forum Taalbeleid en Taalondersteuning Hoger Onderwijs. Taalbeleid en taalondersteuning: wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs* LannooCampus. www.odisee.be/talenbeleid
Heeren, J. (2021). *Zin en onzin van talige startscreenings: Een academische woordenschat-en leesvaardigheidstest als voorspeller van studiesucces*. ILT, KU Leuven. 35ste Conferentie Onderwijs Nederlands 2021, pp. 117-120.
Kuiken, F. & Vedder, I. (2021). The interplay between academic writing abilities of Dutch undergraduate students. A remedial writing programme, and academic achievement. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, *24*(10), 1474-1485.
Sacré, H.P., De Moor, A. & Vanhoutte, R. (2025). Taalcoaching Nederlands in het hoger onderwijs: randvoorwaarden uit onderzoek en praktijk. *Congresboek van de 38ste HSN-conferentie Onderwijs Nederlands*. Skribis.
Vanbuel, M., Boderé, A. & Van den Branden, K. (2017). *Helpen talenbeleid en taalscreening taalgrenzen verleggen? Een reviewstudie naar effectieve taalstimuleringsmaatregelen*. Centrum voor Taal en Onderwijs, KU Leuven.
Vanhooren, S. & Wulftange, L. (2022). *Taalcompetent in het hoger onderwijs: Kader voor een taalcompetentieversterkend aanbod aan hogescholen en universiteiten*. Nederlandse Taalunie.
Van Hoyweghen, D., Vrijders, J., De Moor, A. e.a. (2014). *Taalontwikkelend lesgeven in het hoger onderwijs: Hoe doe je dat? Over taalbeleid in de lespraktijk*. Gent: Academia Press.
Vlaamse overheid. *Onderwijstaal in het hoger onderwijs*. Codex Hoger Onderwijs. www.vlaanderen.be/uw-overheid/over-vlaanderen/taalwetwijzer/taalgebruik-in-het-onderwijs/onderwijstaal-in-het-hoger-onderwijs
Vlor (2017). *Advies over taalbeleid hoger onderwijs*. Vlaamse Onderwijsraad. www.vlor.be/adviezen/advies-over-taalbeleid-hoger-onderwijs

Noten

1 Gerichte *scaffolding* verschilt van algemene ondersteuning doordat zij doelgericht, afgestemd op de leerbehoeften van studenten en tijdelijk van aard is en studenten stap voor stap helpt bij complexe taken. Deze aanpak sluit aan bij wat de student op dat moment nog niet zelfstandig kan, biedt precies die ondersteuning die nodig is om een volgende stap te zetten en wordt geleidelijk afgebouwd naarmate de student zelfstandiger wordt.
2 Activerende werkvormen zoals denk-duo-deel (*think-pair-share*), waarbij studenten eerst individueel nadenken, vervolgens overleggen met een medestudent en daarna hun inzichten delen met de groep, stimuleren actieve participatie en diepere verwerking van leerinhouden.